

## به چه صورت توانستم غلطهای املايي دانش آموزم را کمتر کنم؟

### سعیده رزاقی

۱. ابواب جمعی اداره کل آموزش و پرورش استان تهران، واحد آموزش و پرورش ناحیه ۱ شهر ری، کارشناسی ارشد مدیریت کارآفرینی - گردشگری-دانشگاه علم و فرهنگ، گروه علوم تربیتی، ایران، 76077697s@gmail.com

### چکیده

سابقه و هدف: با توجه به اینکه معمولاً بیان محاوره‌ای کلمات و نوشتن رسمی آنها در بسیاری از موارد با یکدیگر تطابق ندارد لذا املا نوشتن کار دشواری است. در آموزش املاء یک نمونه و یا ترتیب حروف مدنظر می‌باشد و در آن خلاقیت مطرح نیست، املاي یک کلمه بسیار مشکل‌تر از خواندن آن است زیرا بازشناسی یک کلمه یک عمل رمزگردانی است.

مواد و روشها: مطالعه حاضر از نوع توصیفی تحلیلی<sup>۱</sup> است و پس از بررسی مفاهیم با ارائه نتایج به پیشنهادات کاربردی پرداخته شده است. روش تحقیق حاضر توصیفی و روش گردآوری اطلاعات آن، کتابخانه ای است. بدین صورت که از منابع کتابخانه ای نظیر: کتاب، مقاله، منابع خارجی و ... و آموخته های محقق استفاده شده است.

یافته ها: از نظر این پژوهش یکی از مهمترین مشکلاتی که دانش‌آموزان با آن مواجه هستند ضعف املاست. اولین گام برای برطرف کردن هر ضعفی شناخت آن می‌باشد. چنانچه معلّم و مربی به موقع و دقیق مشکلات دانش‌آموز را تشخیص دهد می‌تواند سریع راه حل مناسب و منطقی را برای حل مشکل انتخاب و در جهت بهبود وضعیت آموزشی دانش‌آموزان اقدام نماید.

نتیجه گیری: از مباحث ایراد شده نتیجه گرفته می‌شود که املا، به معنی جانشین ساختن صحیح صورت نوشتاری کلمات و حروف به جای صورت آوایی آنهاست. اصطلاح دیس گرافی نیز برای کودکانی اطلاق می‌شود که علی‌رغم هوش طبیعی، بسیار بد می‌نویسند. برخی معتقدند که بدنویسی این کودکان معمولاً به دلیل عدم هماهنگی حرکتی آنان است اما به هر حال نوشتن باید به عنوان یک عمل پیچیده که شامل رشد ذهنی، مهارت‌های حرکتی و بینایی است، در نظر گرفته شود.

واژگان کلیدی: دانش آموز - درس املا - اختلالات املا - درمان - شنیدار - دو زبانه.

<sup>۱</sup> analytic-descriptive

## مقدمه

نوشتن مستلزم به کارگیری مهارت‌های گوناگونی است. مهارت‌های مکانیکی نوشتن مانند دست خط، هجی کردن و نقطه گذاری و مهارت‌های زبانی مانند درک معنای کلمه‌ها و دستور زبان و مهارت‌های تفکر مانند سازمان‌دهی و برقراری ارتباط میان مطالب از مهمترین مهارت‌هایی هستند که در نوشتن نقش دارند، باید همواره توجه داشته باشیم مشکل دانش‌آموز در کدام حیطه می‌باشد. بنا بر جدیدترین آمار حدود ۵ تا ۶ درصد از دانش‌آموزان دچار اختلالات یادگیری هستند به عبارت دیگر در یک کلاس ۳۰ نفری ۲ دانش‌آموز مبتلا به اختلال یادگیری داریم که آمار بالا و قابل توجهی است [۱]. یک کارشناس ارشد روان‌شناسی با بیان این که برخی کودکان در یک یا چند حیطه از ۳ اصل خواندن، نوشتن و ریاضیات دچار مشکل یادگیری هستند، گفت: این افراد در صورت آگاه نبودن معلمان و والدین با برچسب‌هایی مثل کند ذهن و شاگرد تنبل کلاس مواجه خواهند شد. عزت نفس این کودکان بر اثر شکست‌های متوالی روحی پایین می‌آید و مشکلات یادگیری آن‌ها به طور معمول با افزایش سن آن‌ها وخیم‌تر می‌شود. نابرابری معنادار بین پیشرفت درسی و بهره‌هوش، نداشتن توجه و تمرکز، بیش‌فعالی، بی‌توجهی در کلاس درس، ناتوانی در حل مسئله، انگیزه کم، وابسته بودن به دیگران در انجام کارها و مهارت‌های اجتماعی رشد نیافته و تاخیر جدی در آموختن را می‌توان از مشخصه‌های ناتوانی‌های یادگیری برشمرد [۲]. اینجانب در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۸ با دانش‌آموزی در پایه سوم ابتدایی مواجه بودم که دارای اختلال در املا نویسی بود. با دیدن این مشکلات تصمیم گرفتم تا راه‌حلی برای بهتر شدن او اتخاذ نمایم. بعد از جمع‌آوری اطلاعات و تجزیه تحلیل آن، با روش‌هایی همچون، افزایش تمرکز در دانش‌آموز، تقویت عضلات، تقویت حافظه دیداری و شنوایی و روش‌های جدید املاگویی مشکلات او را در درس املا کاهش دادم.

## روش تحقیق

روش پژوهش حاضر از نوع کیفی توصیفی و مروری تحلیلی می‌باشد که با جستجو در مقالات علمی و کتاب‌های مختلف و اینترنت به تدوین آن پرداخته شده است. از جمله مهم‌ترین موتورهای جستجو و پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر مورد استفاده در این تحقیق عبارت بودند از: تحلیل محتوا یک شیوه پژوهشی است که برای تشریح عینی، منظم و کمی محتوای آشکار پیام‌های ارتباطی به کار می‌رود. این شیوه ابتدا در علوم ارتباطات به کار گرفته شد و در حال حاضر، بخصوص در سال‌های اخیر این شیوه پژوهش در سایر علوم، از جمله علوم تربیتی نیز مورد استفاده قرار گرفته است. تحلیل محتوا به اعتقاد بیشتر صاحب‌نظران روش پژوهشی است که برای بیان مفاهیم یا واژه‌های معینی در یک متن و یا مجموعه‌ای از متون استفاده می‌شود. برخی نیز آن را یک روش تجزیه و تحلیل داده‌ها می‌دانند. متن می‌تواند شامل کتاب، فصل یا فصل‌هایی از یک کتاب، نوشته‌ها، مصاحبه، گفتگو، عناوین و مقالات مطبوعات و اسناد تاریخی باشد.

## مبانی نظری

اهمیت و ضرورت بیان مسأله

به شاگردان از اولین سال‌های تحصیل نوشتن آموخته می‌شود. اولین نشانه‌ی با سواد بودن نوشتن صحیح است عموماً از بارزترین نشانه‌ی بی‌سوادی نادرست نویسی کلمات است. در زندگی اجتماعی افراد با یکدیگر ارتباط دارند این رابطه گامی به وسیله‌ی نگارش و خط می‌باشد، بسیاری از دانش‌گذاشتگان ما به وسیله‌ی خط به ما منتقل شده است حفظ فرهنگ و تمدن هر ملتی تا حد زیادی در گرو نوشتار و خط بوده است [۳].

برای هر فرد آموزش دیده‌ای درست نویسی یا املا صحیح الزامی است تا کلمات و الفاظ به خوبی مقصودش را بیان و بازگو کنند. به همین دلیل از دوران دور تا کنون در مدارس املاء تدریس شده و برای درست نوشتن قواعدی وضع شده، اهمیت درست نوشتن به گونه‌ای که قابل خواندن برای دیگران باشد کاملاً روشن و آشکار است. اکثر متخصصان برای نوشتن نقش اساسی قائل هستند و از آن برای یاددادن خواندن و هجی کردن استفاده می‌کنند.

اگر پزشک، مشاور، معلم و مربی به موقع و دقیق مشکلات کودکان و دانش‌آموزان را تشخیص دهند می‌توانند راه حل مناسب و منطقی را برای حل مشکل انتخاب کنند.

از انجائیکه درس املا یکی از مهم‌ترین دروس دوره ابتدایی و پایه سوم است، بنده بعد از دیدن مشکلات و اختلالات املانویسی در یکی از دانش‌آموزان تصمیم به رفع و درمان آنها شدم و پژوهش خود را با نام ((چگونگی برطرف کردن اختلالات املانویسی در یکی از دانش‌آموزان پایه سوم ابتدایی)) انتخاب نمودم.

من می‌دانستم چنانچه مشکل املا نویسی این دانش‌آموز حل نشود در تمام درس‌ها با مشکل مواجه خواهد شد، نسبت به تحصیل دلسرد می‌شود، اعتماد به نفسش ضعیف می‌شود و به توانایی‌هایش شک کرده و از لحاظ روانی و عاطفی صدماتی جدی به او و خانواده‌اش وارد می‌شود و زندگی آینده او را تحت تأثیر قرار می‌دهد و سبب سرخوردگی وی در جامعه می‌شود. بنابراین باید با به کارگیری روشها و آموزش صحیح املا نویسی در جهت افزایش مهارت نوشتن به او کمک می‌کردم تا در مدرسه جلوی مدیر و معلم و دوستان و خانواده‌اش احساس حقارت و ناتوانی نکند و اعتماد به نفسش افزایش یافته و از توانایی‌هایش حداکثر استفاده را نماید [۴].

توصیف وضعیت موجود

مشکلی که از همان ابتدای سال تحصیلی با آن مواجه بودم مشکلات یکی از دانش‌آموزان به نام مریم ابراهیمی در درس املا بود. بعد از گرفتن چند آزمون املا مشاهده نمودم که او وارونه می‌نویسد، بدخط می‌نویسد، غلط می‌نویسد. این مشکلات مرا به فکر برد تا با راه حل‌هایی در صدد رفع آنها برآیم [۵].

اهداف پژوهش:

هدف اصلی:

شناسایی و رفع اختلالات املانویسی در یکی از دانش‌آموزان

اهداف جزئی:

۱ - شناسایی انواع مختلف اختلالات دانش‌آموز در درس املا

۲ - شناسایی و بکارگیری راه‌کارهایی جهت رفع مشکلات املانویسی در دانش‌آموز مورد نظر

سوالات پژوهش:

۱ - انواع مشکلات و اختلالات املانویسی در دانش‌آموز چه هستند؟

۲ - علل اختلالات املانویسی در دانش‌آموز چه چیزهایی هستند؟

۳ - با چه راهکارهایی می‌توانند اختلالات املانویسی در دانش‌آموز را کاهش داد؟

گردآوری اطلاعات و شواهد (۱)

برای بررسی این موضوع ابتدا به گردآوری اطلاعات از راه‌های زیر پرداختم:

الف - مشاهده

ابتدا به مشاهده دانش‌آموز در هنگام نوشتن املا پرداختم و به یافته‌های زیر رسیدم:

۱ - در هنگام املا نوشتن حواسش پرت است.

۲ - در هنگام نوشتن املا با هم کلاسی‌های صحبت می‌کرد.

۳ - به خوبی به صدای بنده در هنگام نوشتن املا گوش نمی‌داد.

ب - گرفتن آزمون املا و بررسی آنها

بعد از گرفتن چند آزمون املا، تحوه غلط‌های او را مورد بررسی قرار دادم و به نتایج زیر دست یافتم:

۱ - اشتباه در نقطه گذاری حروف :

- ✓ کم گذاشتن نقطه
- ✓ نگذاشتن نقطه
- ✓ زیاد گذاشتن نقطه
- ✓ جا به جا گذاشتن نقطه
- ✓ نامناسب گذاشتن نقطه

۲ - شکالات مربوط به تشدید:

- ✓ جا انداختن یا ننوشتن تشدید
- ✓ بی جا یا اضافه گذاشتن تشدید
- ✓ جا به جا نوشتن تشدید

۳ - تمیز دیداری :

بعضی از دانش آموزان اینگونه کلمات را می نوشتند :

شکل درست کلمات : زود - خانه - روز - دوش - تبر

شکل نادرست کلمات : دوز - جانه - زور - دوس - بتر

۴ - ضعف دقت :

✓ حذف یا اضافه کردن دندانیه : سیب=سسیب

✓ حذف یا اضافه کردن سرکش : کار=گار قشنگ=قشنک

✓ حذف یا اضافه کردن یک صدا: رفت=رفته باران=بارن

۵ - خطاها و علل نارسانویسی :

۱ - کج نویسی بیش از حد :

الف: بسیار نزدیک بودن بازو به بدن

ب: بسیار سفت گرفتن شصت

ج: دور بودن خیلی زیاد نوک قلم از انگشتان [۶]

۲ - راست نویسی بیش از حد

الف: بسیار دور بودن بازو از بدن

ب: بسیار نزدیک بودن انگشتان به سر قلم

ج: هدایت قلم به تنهایی توسط انگشت سبابه

د: ناصحیح بودن جهت کاغذ

۳ - نامرتب نویسی بیش از حد

۴ - فاصله گذاری بیش از حد [۷]

نمونه هایی از اشتباهات املاي دانش آموز را در جدول زیر آورده ام :

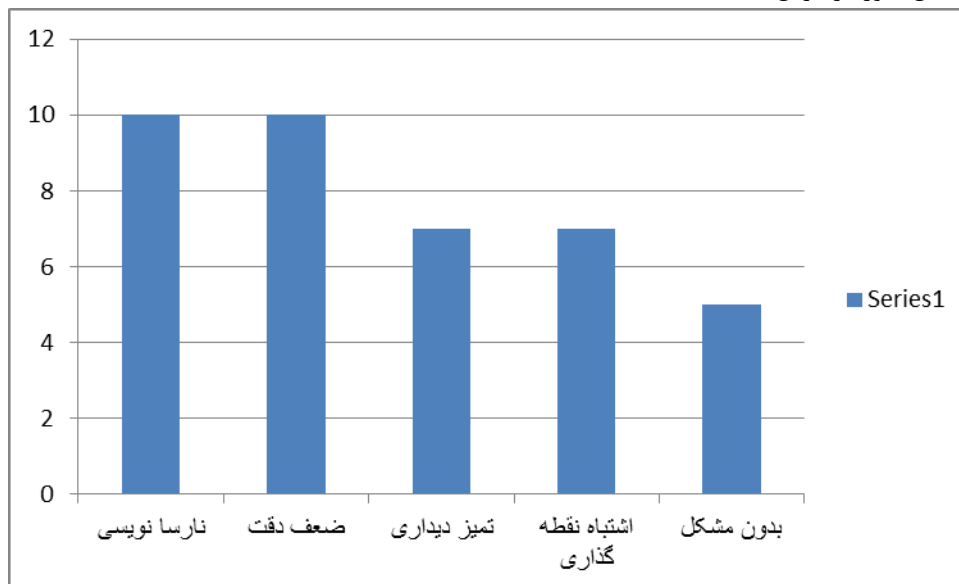
ردیف	غلط	درست	نوع مشکل	ردیف	غلط	درست	نوع مشکل
۱	منزور	منظور	حافظه دیداری	۴	جانہ	خانہ	دقت
	ہیلہ	حیلہ	حافظه دیداری		گودک	کودک	دقت
	مقازہ	مغازہ	حافظه دیداری		گردم	کردم	دقت
	اسحاب	اصحاب	حافظه دیداری		رسید	رسید	دقت
۲	مسباک	مسواک	حساسیت شنیداری	۵	مارد	مادر	حافظه توالی دیداری
	نانبا	نانوا	حساسیت شنیداری		آرد	آرد	حافظه توالی دیداری
	جاکت	ژاکت	حساسیت شنیداری		برارد	برادر	حافظه توالی دیداری
	رفتن	رفتند	حساسیت شنیداری		زور	روز	حافظه توالی دیداری
۳	دیدہ گان	دیدگان	آموزشی	۶	روز	زود	تمیز دیداری
	شودہ است	شده است	آموزشی		دوس	دوش	تمیز دیداری
	خاھر	خواھر	آموزشی		بیبند	ببیند	تمیز دیداری
	خیش	خویش	آموزشی		وزرش	ورزش	تمیز دیداری

ج - ترسیم جداول و نمودارهای اختلالات املانویسی دانش آموز :

بعد از گرفتن آزمون و بررسی نتایج تعداد مشکلات این دانش آموز را در چندین درس املا در جدول زیر قرار دادم .

نوع اختلال	نارسا نویسی	ضعف دقت	تمیز دیداری	اشتباه نقطه گذاری	بدون مشکل
تعداد	۱۰	۱۰	۷	۷	۵

نمودار مشکلات دانش آموز در درس املا :



#### د - بررسی سوابق تحصیلی

برای اطلاعات دقیق تر از مشکل تصمیم گرفتم تا نمرات سال های پیش این دانش آموز را در درس املامورد بررسی قرار دهم. با بررسی نمرات دانش آموزان متوجه شدم که در سال های قبل نیز دانش آموز این مشکلات را داشته ولی تلاشی برای حل آنها نشده است .

#### ه - مصاحبه با اولیاء:

در تاریخ ۹۷/۸/۱ از اولیای دانش آموز درخواست کردم تا در جهت بررسی درس املا ی مریم به مدرسه تشریف بیاورند. ولی این مهم صورت نگرفت. ولی در نهایت در تاریخ ۹۷/۸/۱۳ اولیای دانش آموز به مدرسه مراجعه نمودند و در طی صحبت هایی که با آنها داشتم متوجه شدم که در خانه به زبان کردی صحبت می کنند و به همین خاطر مریم در روخوانی و نوشتار فارسی ضعف دارد. طبق صحبت اولیا دانش آموز هیچ علاقه ای از خود برای درس املا در منزل نشان نمی دهد و بنده راهکارهایی به مادر او دادم ولی هیچ پیگیری و تلاشی در این زمینه انجام ندادند بنابراین تصمیم گرفتم خودم این مورد را پیگیری کنم.

و - مطالعه مقالات و کتاب ها (پیشینه تحقیق )

به کتاب های اختلال املا نویسی، مقاله، پایان نامه و اینترنت نیز مراجعه کردم تا دلایل مشکل املا نویسی در دانش آموزان را بیابم که عمده ترین آن ها به شرح زیر می باشد:

تعریف املاء: املا به معنی جانشین ساختن صحیح صورت نوشتاری کلمات و حروف به جای صورت آوایی آن هاست [۸].

#### اهداف درسی املا در دوره ی ابتدایی:

۱) آموزش نوشتن کلماتی که مورد احتیاج دانش آموزان است.

۲) ارزشیابی از آموخته های دانش آموز

۳) افزایش خزانه ی لغات دانش آموز.

۴) آموزش شیوه ی نگارش حروف و کلمات [۹].

در یادگیری املا یک کلمه سه عامل مؤثر می باشد:

الف) شنیداری

ب) دیدن و تجسم ذهنی کلمه

ج) نوشتن کلمه [۱۰]

با توجه به این سه عامل زمانی دانش آموز کلمه را به درستی خواهد نوشت که آن کلمه را خوب بشنود و بتواند در ذهن خود تجسم کند و در نهایت کلمه را بنویسد [۱۱].

بسیاری از کودکان مبتلا به ناتوانی یادگیری در پیوند دادن میان صدا و نماد دشواری دارند، آنان نمی توانند صداهایی را که می شنوند به حروف و کلمه تبدیل کنند، این کودکان در حافظه ی شنیداری، تشخیص شنوایی و به کار بردن تعمیم های رابطه صورت با املا برای هجی کلمه ها دشواری دارند [۱۲].

انواع اشتباهات املا نویسی :

حافظه دیداری، حساسیت شنوایی، آموزشی، وارنه نویسی، دقت، قرینه نویسی، نارسا نویسی، تمیز دیداری- دقت و حافظه توالی دیداری [۱۳]

#### عوامل مشکل ساز در املانویسی

افرادی که ناتوان برای نوشتن کلمات از حفظ یا به صورت دیکته هستند، ممکن است به دلایل زیر باشد.

### - اشکال در حافظه دیداری:

این افراد کلماتی که دارای صدای مشابه ولی شکل متفاوت هستند را به یاد نمی‌آورند. مثل «ط» با «ت» این افراد رونویسی خوبی دارند [۱۴].

### - ضعف در تمیز دیداری:

افراد دارای این مورد در ادراک ریزه‌کاری‌ها و جزئیات کلمه حفظ کرده مشکل دارند. مثل «جانه» به جای «خانه» [۱۵]

### - ضعف حساسیت شنیداری:

یعنی فرد در شنیدن صداها حساس نیست. مثل «مسباک» به جای «مسواک» [۱۶]

### - اشکال در حافظه شنیداری:

این افراد کلماتی که در جملات گفته می‌شود را فراموش می‌کنند و در دیکته کلمه و حرف جا می‌اندازند. [۱۷]

### اختلال املا نویسی

- نقص در توجه و دقت:

این افراد در دیکته، علامت تشدید، نقطه، سرکش را جا می‌اندازند [۱۸].

- نفهمیدن مفهوم کلمه

- درست تلفظ نشدن کلمه از طرف معلم

- هجی کردن و تکرار کردن کلمات هنگام نوشتن دیکته

- کمبود فضای آموزشی و درست ننشستن

- متناسب نبودن متن دیکته از نظر کمیت و مقدار با سن کودک

- کودک در هنگام نوشتن دیکته در فکر فرو می‌رود.

- سرعت تند معلم در گفتن دیکته [۱۹]

### انواع خطاهای املائی

۱- خطاهای آوایی: در این نوع شکل کلمه دارای املائی درست است ولی غلط خوانده می‌شود.

۲- خطاهای دیداری: در این نوع اصوات درست بیان می‌شود ولی شکل کلمه غلط است.

۳- جانشین‌سازی حروف: مشکل در شنیدن، تمیز شنیداری و ادراک دیداری وجود دارد.

۴- اضافه کردن و حذف کردن حروف: شامل اضافه کردن یک حرف به کلمه و حذف یک حرف می‌باشد.

۵- خطای زنجیره‌ای: مشکل در سازماندهی زنجیره‌ای و توالی حروف می‌باشد.

۶- خطاهای غیرمنطقی: مشکل در فرآیندهای آواشناسی و حافظه دیداری می‌باشد [۲۰].

علل مهم نارسا نویسی :

۱. عدم حرکت مناسب انگشتان

۲. عدم هماهنگی چشم و دست

۳. عدم یادگیری مفاهیم پایه ای مانند: بالا، پایین، زیر، رو

۴. استفاده نامناسب از میز و صندلی و مداد نامناسب

۵. بی قراری و پر تحرکی

۶. تأخیر در تکلم

۷. فقر یا نارسایی آموزش

۸. خطا در ادراک دیداری واژه ها

## ۹. عدم هماهنگی کلی بدن [۲۱]

تشخیص نارسا نویسی مستلزم توجه به مراحل زیر است:

- ۱- اندازه گیری سطح هوش کودک
- ۲- آمایش عصبی و نیز حواس پنج گانه
- ۳- بررسی امکانات و محدودیت های آموزشی (کلاس مدرسه)؛ برای مثال شیوه ی تدریس معلم نمره های درسی، غیبت دانش آموز، جمعیت کلاس و...
- ۴- بررسی لازم به منظور آگاهی از وجود یا نبود ناهنجاری های عاطفی و رفتاری در خانواده و مدرسه
- ۵- بررسی لازم در زمینه ی مواردی که در مبحث علل به آن ها اشاره کردیم مواردی از قبیل مهارت خواندن، ادراک فضایی، هماهنگی چشم و دست، برتری جانبی، حافظه ی بینایی و شنوایی و... (هالاها ن ترجمه ی جوادیان) [۲۲]

## درمان وارونه نویسی و قرینه نویسی

اگر وارونه و قرینه نویسی در سنین قبل از دبستان صورت گیرد و حتی در کلاس اول دبستان، چنانچه زیاد و پی در پی تکرار نشود امری طبیعی است [۲۳].

برای درمان این مشکل، انجام تمام فعالیت هایی که برای درمان ناسانویسی ذکر شد مفید است. علاوه بر آن، اقدامات زیر را می توان انجام داد:

۱. تن آگاهی : دانش آموز بتواند اندامهایش را بشناسد را بشناسد. به این منظور از او می خواهیم هر اندامی را که نام می بریم با دستش نشان دهد.

۲. آدمکی از مقوا می سازیم، که اندامهایش قابلیت حرکت داشته باشد. سپس هر کدام از اندامهای آدمک را به جهات مختلف حرکت می دهیم و از کودک می خواهیم که همان حرکت ها را تقلید کند.

۳. مربی رو به روی کودک بایستد و هر کدام از اندامهایش را حرکت دهد کودک آن حرکت را تکرار کند [۲۴].  
کودکان با مشکلات حرکتی :

در تواناییهای حرکتی مربوط به عضلات بزرگ مانند: چهار دست و پا رفتن، پریدن، دویدن، لی لی کردن، پرتاب کردن، راه رفتن و ... دچار مشکل و ناراحتی هستند.

در تواناییهای حرکتی مربوط به عضلات ظریف و پیچیده مانند: سوزن نخ کردن، قیچی کردن، رنگ کردن، نا کردن، مهره نخ کردن، بستن بند کفش، نقاشی کردن و ... دچار مشکل هستند [۲۵].

کودکان با مشکلات در تشخیص و درک بینایی با اینکه از دید کافی و قدرت بینایی لازم برخوردارند اما مشکلات این کودکان در موارد زیر است :

الف. تشخیص و شناخت شکل ها و طرح های ریاضی و هندسی

ب. جور کردن اشیاء بر اساس شکل و اندازه

ج. تشخیص و درک تصویر اصلی از زمینه آن

د. تشخیص جزء از کل

ه. تشخیص حروف و کلمات از یکدیگر [۲۶]

کودکان با مشکلات تشخیص و درک شنوایی با اینکه از قدرت شنوایی کافی برخوردارند:

الف. مشکلاتی در تشخیص صدا دارند.

ب. ناتوانی تشخیص تشابهات و تفاوت های کلمات

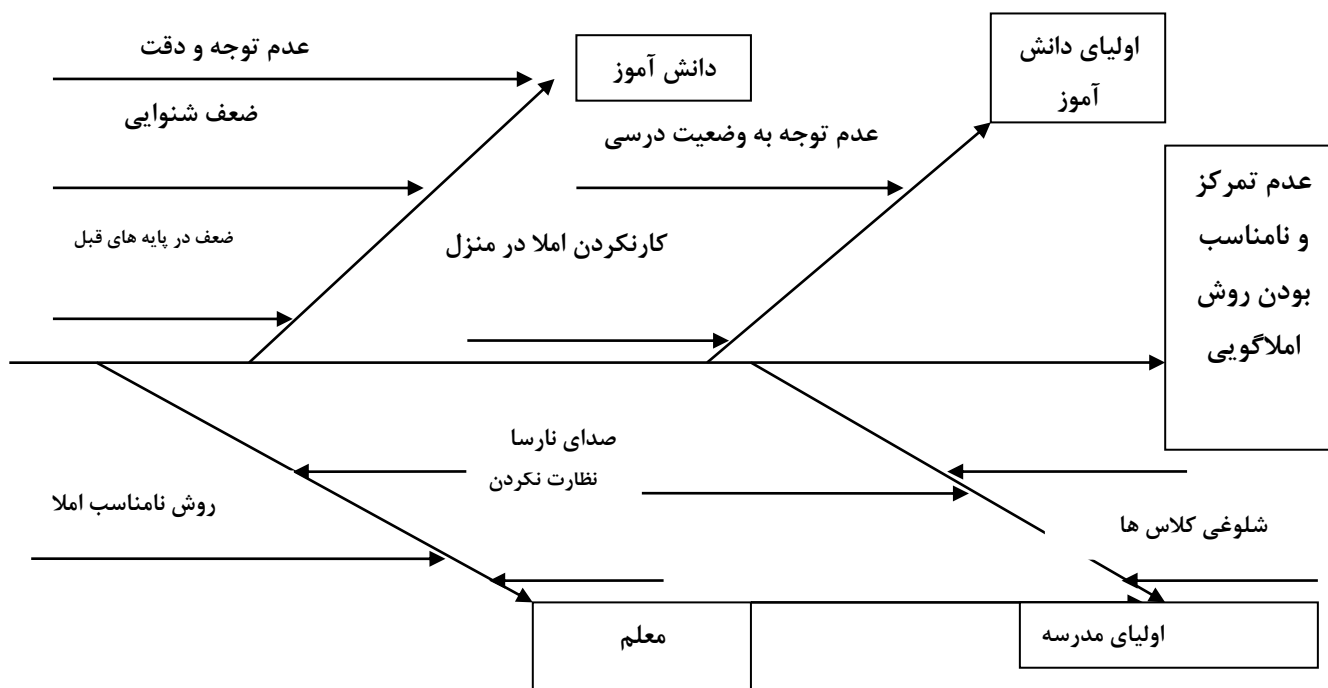
ج. ناتوانی در نهایت تشخیص تشابهات و تفاوت های صدا در تکلم و خواندن حالت شدید آن آنگوی شنوایی است [۲۷].



به طور معمول به دانش آموزانی برچسب نارسایی زده می شود که دوسال اول دبستان را پشت سز گذاشته باشند و به نوشتن غلط های فاحش و زیاد ادامه دهند. این دانش آموزان طبقه ای از دانش آموزان با اختلافات ویژه یادگیری را تشکیل می دهند [۲۸]. باید به خاطر داشت که در بسیاری از موارد مشکلات نوشتن (رو نویسی) و املا (دیکته) ی دانش آموزان ممکن است به علت تدریس ناکافی و نادرست معلمان تازه کار که خود از آموزش کافی برخوردار نیستند باشد و یا به دلایلی مانند غیبت های طولانی و مکرر دانش آموز یا معلم، تغییر مدرسه، کلاس های پرجمعیت، روابط نامطلوب معلم و دانش آموز و برنامه درسی نامناسب و مانند آن باشد که در این صورت مشکل دانش آموز با تعریف مذکور تطابق ندارد و احتمالا با رسیدگی به وضع موجود و اصلاح آن برطرف می شود. (سیف نراقی و نادری ۱۳۷۴ ص ۲۸۹ و ۲۹۹)

### تجزیه و تحلیل داده ها

با جمع آوری اطلاعات و تفکیک آنها در مورد علت های ضعف املا نویسی در دانش آموز به تجزیه و تحلیل آنها با کمک نمودار استخوان ماهی پرداختیم :



با بررسی اطلاعات و استفاده از نمودار استخوان ماهی در بالا مهم ترین علل اختلالات املا نویسی در این دانش آموز عبارت بودند از :

- ۱ - حواس پرتی در هنگام نوشتن املا
  - ۲ - ضعف شنوایی بخاطر سروصدا
  - ۳ - ضعف در پایه های قبل
  - ۴ - روش های نامناسب املا گویی
  - ۵ - صدای نارسای معلم
- راه حل های پیشنهادی ( رد یا قبول )

۱- تغییر کلاس از حالت سنتی به صورت کارگاهی که فراگیران در نقش یادگیرنده و یاددهنده می شوند و تعامل های بین فردی گسترش می یابد.

دلایل:

به دلیل عدم آگاهی دانش‌آموز و وقت گیر بودن از لحاظ هزینه و زمان نمی‌توانم به عنوان راه حل قابل دسترس و مناسب از آن استفاده کنم. (رد می‌شود.)

۲- بستن چشمان دانش‌آموز با دستمال و تشخیص صدای همکلاسی‌هایش توسط خود دانش‌آموز.

دلایل: بازی‌ها و آموزش از این طریق و روش‌ها در افزایش روحیه اش تأثیر دارد و برایش خوشایند می‌باشد، امکانات قابل دسترسی و ساده هستند. (قبول می‌شود.)

۳- تعویض دفاتر املا و یا تصحیح آن توسط خود دانش‌آموزان با نظارت معلم.

دلایل: به دلیل سن کم و درک پایین دانش‌آموزان امکان عیب جویی از همدیگر وجود دارد که سبب سرخوردگی دانش‌آموز می‌شود. (رد می‌شود.)

۴- ضبط کردن صداهای مختلف در نوار کاست و تهیه‌ی تصویر مناسب برای هر صدا.

دلایل: به دلیل در دسترس و ساده بودن این روش و امکانات آن (قبول می‌شود.)

۵- ارائه دو تصویر مشابه با تفاوت‌های جزئی و تشخیص آنها توسط خود دانش‌آموز.

دلایل: به دلیل قابل دسترس و صرفه‌جویی در هزینه و زمان و امکان پذیر بودن. (قبول می‌شود.)

به طور کلی در مطالعات و تحقیقات اثربخش بودن این روش‌ها تأیید شده است و تا حد زیادی مشکل حساسیت شنوایی و بی‌دقتی رفع می‌شود و در مقایسه با سایر روشها کم هزینه‌تر و موفق‌تر بوده است و برای خود دانش‌آموز نیز خوشایند می‌باشد.

۶- بکارگیری روش‌های نوین املا

۷- تقویت عضلات دست و درست گرفتن مداد در دست برای درمان نارسا نویسی

اجرای طرح جدید و نظارت بر آن

پس از انتخاب راه حل از بین راه‌های ارائه شده برای اجرای آن برنامه‌ریزی کرده و جهت چگونگی اجرای آن، شبکه وظایف و مراحل اجرای آن ترسیم شده است.

#### ۱- افزایش تمرکز در هنگام املاگویی :

اولین کار بنده حذف عوامل مزاحم تمرکز دانش‌آموز در هنگام املاگویی بود، اینکار با کمک مدیر و عوامل مدرسه انجام شد و کاهش سروصدای بیرون کلاس را شامل می‌شد.

۲- **افزایش حافظه شنوایی:** این روش را به عنوان بازی برای تقویت حافظه شنوایی دانش‌آموز انجام دادم. چشمان دانش‌آموز را با چشم بند بستم و از همکلاسی‌هایش از او می‌خواستند تا نام آنها را بگوید و او تشخیص دهد که چه کسی صدایشان کرده است [۲۹]

باید در نظر داشته باشیم انجام این بازی نه تنها برای دانش‌آموزانی که به عللی دچار اختلال یادگیری هستند بسیار جالب و شیرین است بلکه همه ی دانش‌آموزان از این بازی بسیار لذت می‌برند.

۳- **افزایش حساسیت دیداری:** من صداهای مختلفی را در نوار کاست ضبط کرده و برای هر صدا تصویری مناسب تهیه می‌کردم. دانش‌آموز با گوش کردن و تشخیص صداها، باید تصویر مربوط به آنها را یافته و جدا می‌کرد. با این تمرین علاوه بر تقویت حساسیت شنیداری، بین اعمال حرکتی و آنچه شنیده شده است، هماهنگی برقراری می‌شود، این هم یک بازی آموزشی بسیار جذاب و شیرین است که تمام دانش‌آموزان کلاس از این بازی استقبال می‌کنند.

۴- **افزایش دقت:** دو تصویر را که مشابه هستند اما در یک یا چند مورد جزئی با هم اختلاف دارند، به دانش‌آموز نشان می‌دادم و از او می‌خواستم تا تفاوت‌های بین دو تصویر را پیدا کند، در ابتدا تشخیص این تفاوت‌ها برایش مقداری مشکل بود اما به تدریج تفاوتها را بهتر می‌توانست تشخیص دهد.

## ۵- بکاربردن روش های جدید املا

برای جذاب سازی املا از روش های جدید املا گویی استفاده کردم که در زیر به بیان آن می پردازم :

### ۱- استفاده از کارت لغات جدید:

شکل لغات جدید درس را بر روی کارتهایی می نوشتم و بعد آنها را در اختیار دانش آموز قرار می دادم . بعد کارتها را می گرفتم و املاي درس جدید را می گفتم .

### ۲- استفاده از کارت لغات غلط:

ابتدا به دانش آموز انواع لغات را که ممکن است غلط بنویسد روی کارت هایی می نوشتم و به او می دادم . سپس بعد از اشنایی دانش آموز با لغات غلط برای او و سایر دانش آموزان املا می گفتم .

## ۶- حل مشکل نارسانویسی

برای تقویت عضلات دست برای مشکلات نارسانویسی ار روش زیر استفاده کردم :

-مچاله کردن کاغذ یا روزنامه باطله به شکل سرگرم کننده ویا به حالت مسابقه بین دانش آموزان

-بازی با خمیر بازی ویا گل مجسمه سازی

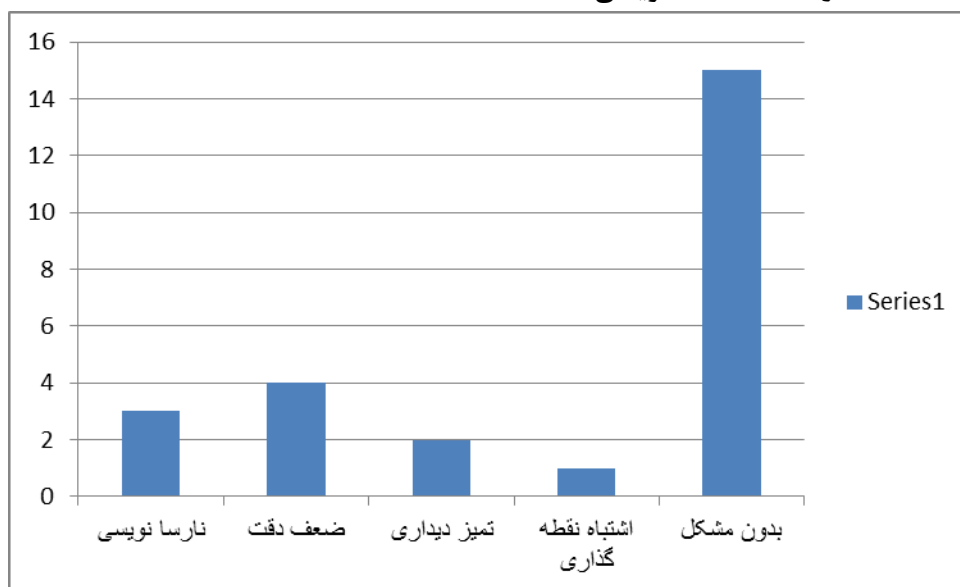
ارزیابی از اقدام های جدید (گردآوری شواهد (۲) )

بعد از اجرای راه حل ها به گردآوری شواهد برای اینکه راه حل بر روی اختلالات املانویسی دانش آموزتاثیر گذاشته است پرداختم :  
الف - مشاهده و نمودار :

بعد از اجرای راه حل ها دوباره از دانش آموزان آزمون املا گرفتم و در جدول زیر تقسیم بندی کردم :

نوع اختلال	نارسا نویسی	ضعف دقت	تمیز دیداری	اشتباه نقطه گذاری	بدون مشکل
تعداد	۳	۴	۲	۱	۱۵

### نمودار مربوط به مشکلات و اختلالات املا نویسی :



همانطور که از جدول و نمودار مشخص است مشکلات دانش آموز در اختلالات املا بسیار کم شده است.

ب - مصاحبه با دانش آموز

در مصاحبه با دانش آموز، او بسیار به درس املا علاقمند شده بود و از روش های املاگویی راضی بود..

ج - مصاحبه با والدین :

در مصاحبه با والدین دانش آموز دریافتم که دانش آموز در منزل نیز بسیار به درس املا علاقمند شده و با دقت املاهای والدین را می نویسد..

اعتبار سنجی :

برای اعتبار سنجی از اقدامات انجام شده از مدیر و معلم های پایه های دیگر خواستم در کلاس حضور یابند و نحوه املاگویی بنده و نمرات دانش آموز را مشاهده نمایند. آنها بعد از مشاهده بسیار ابراز خوشنودی کردند.

### بحث و نتیجه گیری

از مباحث فوق نتیجه گرفته می شود که خواندن و نوشتن مهمترین عامل در انتقال افکار و عواطف انسان به شمار می رود. بنابراین لزوم توجه به این دو مقوله بر هر انسان روشن فکری کاملاً آشکار است. در دوره ی دبستان اکثر معلمان برای تقویت مهارت نوشتن دانش آموزان وقت زیادی را صرف می کنند. والدین نیز نسبت به این مسئله کاملاً حساس اند، و در صورت بروز این مشکل انگشت اتهام را به سوی معلمین عزیز، خود دانش آموزان و یا عوامل مختلف دیگر دراز می کنند. اما نکته ی اساسی در اینجا این است، که ما اصولاً سعی می کنیم هنگام بروز این مشکل با دادن تکالیف متعدد برای دانش آموزان این مشکل را حل کنیم. در صورتی که اگر کمی تأمل کنیم به این نکته کاملاً واقف خواهیم شد که مشکل همه ی دانش آموزان یکسان نیست. بنابراین دادن یک سری تکالیف تکراری به همه ی دانش آموزان یک اشتباه بزرگ است. آنچه باید به آن توجه نمود این است که، مشکلات دانش آموزان در یک مدت زمان خاصی بررسی شود. سپس با توجه به نوع مشکل برای هر دانش آموز تکالیف مشخص داده شود. شاید هم مشکل اصلی خود ما باشیم که روشی را اشتباه به کار گرفته ایم. که بازنگری در آن خالی از لطف نیست. « خشت اول گر نهد معمار کج، تا ثریا می رود دیوار کج ». دوره ابتدایی حساسترین مرحله آموزش و پرورش است که باید به همه ی جوانب از جمله املا توجه خاص داشته باشیم، دانش آموزان باید از سال های اولیه تحصیل به اهمیت املا و کاربرد آن در زندگی آشنا شوند و با توجه به نیازی که دارند به خوبی آن را بیاموزند تا دچار مشکل نشوند، به دلیل کاربرد املا در تمام موارد زندگی یادگیری صحیح آن الزامی است.

پیشنهاد ات برای حل مشکلات دانش آموزان در درس املا

۱- در دانش آموزان انگیزه ی لازم را برای یادگیری املاء ایجاد کنیم.

۲- به مشکلات روانی دانش آموزان اهمیت دهیم و اجازه ندهیم هنگام نوشتن املاء به مواردی به جز املاء فکر کند.

۳- هنگام نوشتن املاء کلیه ی شرایط تاثیر گذار بر نوشتن را در نظر بگیریم. ممکن است بعضی از دانش آموزان دارای نقص شنوایی باشند.

۴- هدف خود را از درس املاء قبلاً مشخص کنیم. مثلاً: دانش آموزان بعد از گفتن این املاء چه مهارت هایی را باید به دست آورند

۵- برای تدریس املاء به اندازه ی کافی وقت در نظر بگیریم. چون بعضی از معلمان به دلیل اینکه وقت کافی در نظر نمی گیرند و یا متن املاء آن ها زیاد است، سعی می کنند متن املاء را در آخر تند تند بخوانند که برای دانش آموزان ایجاد مشکل می کند.

۶- سعی کنیم برای دانش آموزان شرایطی را فراهم کنیم تا مهارت و هماهنگی بین اعضاء بدنشان را به دست آورند.

۷- قبل از گفتن املاء متن آن را یک بار برای دانش آموزان بخوانیم تا دانش آموزان آمادگی کافی را برای نوشتن املاء به دست بیاورند.

۸- موقع املاء گفتن در کلاس زیاد حرکت نکنیم. چون حواس دانش آموزان پرت می شود

۹- متن املاء را کاملاً رسا بخوانیم و کلمات را به صورت صحیح تلفظ کنیم

۱۰- دانش آموزان هنگام نوشتن املاء، هجی نکنند.

- ۱۱- به وجه آموزشی املاء نسبت به وجه آزمونی املاء توجه کنیم .
- ۱۲- استفاده از یک روش برای املاء برای دانش آموزان خسته کننده خواهد بود. تا جایی که بعضی از آن ها نسبت به املاء احساس تنفر خواهد کرد . پس بهتر است شیوه های نوین و جدید گفتن املاء را در کلاس اجرا کنیم .
- ۱۳- سعی کنیم بین درس املا و دیگر دروس ارتباط ایجاد کنیم
- ۱۴- هنگام تصحیح متن املاء کلمات درست نوشته شده توسط دانش آموز را در نظر بگیرید . نه کلمات غلط نوشته شده را .
- ۱۵- به معیارهای صحیح ارزشیابی مسلط باشیم
- ۱۶- فرم مخصوصی تهیه کنیم تا در یک دوره ی زمانی معین اشتباهات دانش آموزان را با روش های علمی برطرف کنیم .
- ۱۷- با شاگردان دارای ضعف و اختلال به صورت انفرادی کار کنیم . و با والدین آن ها تماس داشته باشیم .

#### محدودیت های تحقیق :

کمبود امکانات و عدم همکاری مناسب والدین از مهم ترین محدودیت های بنده در این پژوهش بود .

#### منابع و مأخذ

۱. احمدیان، سعید، (۱۳۸۸) بهداشت روانی، انتشارات رشد،
۲. اسماعیلی، محمد. (۱۳۸۰). بررسی اثر آموزش درس کمک به زندگی در تعامل با شیوه های مشکل املا نویسی بر عزت نفس معلمان استان اردبیل. فصلنامه پیام مشاوره، سال سوم، شماره ۶.
۳. افروز، غلامعلی (۱۳۹۵) روانشناسی و تربیت کودکان و نوجوانان، چاپ سوم، تهران، انتشارات انجمن اولیا و مربیان،
۴. افروز، غلامعلی (۱۳۹۵) کتاب و فرهنگ کتابخوانی، ماهنامه پیوند، تهران، انجمن اولیاء و مربیان، تابستان.
۵. امیری، فرخنده. (۱۳۷۹). روند املا در کلاس های دوم و سوم دبستان. پروژه پایانی دوره کارشناسی.
۶. آقاجانی، مریم. (۱۳۸۱). بررسی تأثیر آموزش کمک به زندگی بر سلامت روان و مشکل املا نویسی. پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی عمومی، دانشگاه الزهرا.
۷. باپیری، امید علی. (۱۳۷۶). بررسی اثر بخشی روش آموزش کمک به گروهی حل مسأله در آموزش مشکل املاء نویسی مشکل املا نویسی در ایلام. پایان نامه کارشناسی روان شناسی بالینی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی آموزش مشکل املاء نویسی ی ایران، انستیتو روان پزشکی تهران.
۸. بخشی، خداداد، (۱۳۸۳) روان شناسی رفتار انسانی، انتشارات پرشکوه.
۹. براهنی، اسماعیل و امیری، حسین و امیدیان ، رسول ، (۱۳۹۵) روشهای مشکل املا نویسی در کودکان و نوجوانان، انتشارات انجمن اولیاء
۱۰. به پژوه، احمد (۱۳۷۵). جزوه راهنمای معلم: آموزش کمک به اساسی به دانش آموزان
۱۱. به پژوه، احمد و سلیمیان ،بهروز (۱۳۸۰). مقایسه ادراک لیاقت های شناختی و مشکل املا نویسی
۱۲. بیان زاده، اکبر و ارجمندی، زهرا (۱۳۸۲). تأثیر آموزش کمک به مشکل املا نویسی بر رفتار
۱۳. بیابانگرد، اسماعیل، (۱۳۷۹) روشهای افزایش عزت نفس در کودکان و نوجوانان، انتشارات انجمن اولیاء

۱۴. بیابانگرد، اسماعیل، (۱۳۹۵) چگونه مهارت‌های مشکل املا نویسی، ماهنامه پیوند، تهران، انجمن اولیاء و مربیان.
۱۵. پارسا، محمد، (۱۳۹۵) روان‌شناسی انگیزش و هیجان، انتشارات دانشگاه تهران، مربیان جمهوری اسلامی ایران.
۱۶. پارسا، حسین (۱۳۷۷) روانشناسی رشد. تهران: انتشارات سمت
۱۷. تبریزی، مصطفی (۱۳۹۵) کتاب آموزش مشکل املاء نویسی ی، چاپ اول، تهران، انتشارات فراروان
۱۸. تبریزی، مصطفی. (۱۳۹۱). درمان اختلالات املا نویسی. تهران: انتشارات فراروان.
۱۹. ثمری، علی اکبر و لعلی فاز، احمد. (۱۳۸۴). مهارت‌های مشکل املا نویسی اثربخشی آموزش کمک به زندگی بر استرس خانوادگی و پذیرش مشکل املا نویسی. فصلنامه اصول بهداشت روانی سال هفتم، بهار و تابستان، شماره بیست و پنج و بیست و شش،
۲۰. جerald والاس، جیمز. مک لافلین. ناتوانی‌های یادگیری. (م. تقی منشی طوسی، مترجم).
۲۱. جوادی، عباس و کدیور، اسماعیل، (۱۳۹۷) روشهای افزایش عزت نفس در کودکان و نوجوانان، انتشارات انجمن اولیاء
۲۲. حسینی، سید ابوالقاسم. (۱۳۷۸). مفاهیم و اهداف مشکل املا نویسی. فصلنامه علمی- پژوهشی اصول بهداشت روانی، سال اول، شماره اول
۲۳. حقیقی، جمال و موسوی، محمد، مهرباب زاده هنرمند، مهناز و بشلیده، کیومرث (۱۳۸۵). بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های زندگی بر سلامت روانی و مشکل املا نویسی دختر سال اول، مجله علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز، دوره سوم، سال سیزدهم، شماره ۱
۲۴. دادستان، منصور، (۱۳۶۹) روشهای افزایش عزت نفس در کودکان و نوجوانان، انتشارات انجمن اولیاء
۲۵. دفریتاس، کریستال (۲۰۰۲) کلیدهای آموزش مشکل املا نویسی در کودکان و نوجوانان. ترجمه سارا رئیسی طوسی. (۱۳۹۲) چاپ دوازدهم. تهران: نشر صابری
۲۶. رضوانی، حمیدرضا (۱۳۸۵) نگاهی به تعلیم و تربیت در سیره نبوی. تهران: سازمان بسیج فرهنگیان، مرکز علمی فرهنگی جنات
۲۷. سازمان بهداشت جهانی. برنامه آموزش کمک به زندگی. ترجمه ربابه نوری قاسم آبادی و پروانه محمد خانی (۱۳۷۷). تهران: واحد بهداشت و پیشگیری از سوء مصرف مواد سازمان بهداشت جهانی.
۲۸. سرمد، زهره؛ بازرگان، عباس و حجازی، الهه (۱۳۷۶) روشهای تحقیق در علوم
۲۹. سلحشور، ماندانا، (۱۳۷۹) پرورش اعتماد به نفس در کودکان و نوجوانان، انتشارات واژه‌آرا،